

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Omaishoidon seminaari

Toimintaohjeen kokonaisuus

Katri Kakko

TYÖRYHMÄN VISIO: TOIMIVA ARKI OMAISHOITOPERHEENÄ

Vision toteutumiseksi:

Omaishoitoperheen tuki ja apu on räätälöitävissä yksilöllisiin tarpeisiin

- Kokonaisvaltaiseen, laadukkaasti toteutettuun palvelutarpeen arviointiin perustuen
- Huomioiden omaishoidon moninaisuus ja erilaiset perhe- ja elämäntilanteet
  - Esimerkiksi sopimuksen jakaminen ja henkilökohtaisen budjetoinnin hyödyntäminen
- Tunnistamalla ja tukemalla myös sopimuksettomia omaishoitotilanteita
- Omaishoitoperheelle nimetään vastuutyöntekijä, jolla on mahdollisuus toimia aktiivisesti omaishoitajan ja omaishoitoperheen palvelujen koordinoinnin tukena

Omaishoitoa vahvistetaan laadullisesti

- Omaishoitaja saa ohjausta, valmennusta, koulutusta sekä tukea oman terveydentilan ja toimintakyvyn ylläpitämiseen
- Omaishoitoa tukevat palvelut ovat aidosti käytettävissä
  - joustavat järjestämistavat tukevat mahdollisuutta palvelujen käyttöön
  - palveluista perittävät maksut eivät ole esteenä tarvittavien palvelujen käytölle
- Hoidettavan oikeus tarvitsemiinsa ja hänen etunsa mukaisiin palveluihin varmistetaan

UUDENMAAN OMAISHOIDON TOIMINTAOHJE

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Omaishoidon toimintaohje linjaa Uudenmaan maakunnan alueen yhtenäiset periaatteet

- Omaishoidon tukea koskevan lainsäädännön piirissä olevan omaishoidon toteuttamiseksi
- Omaishoidon tukea koskevan lainsäädännön ulkopuolella toteutuvan omaishoidon tunnistamiseksi ja tukemiseksi

Omaishoidon tuen kokonaisuus linkittyy vahvasti koko tulevaan SOTE-palvelujärjestelmään ja KAAPOn rakenteisiin ja toimintamalleihin

- Toimintaohjeessa näkökulmana on vastata omaishoidon erityiskysymyksiin
- Toimintaohjetta on vielä tarkennettava ja syvennettävä osana maakuntavalmistelua

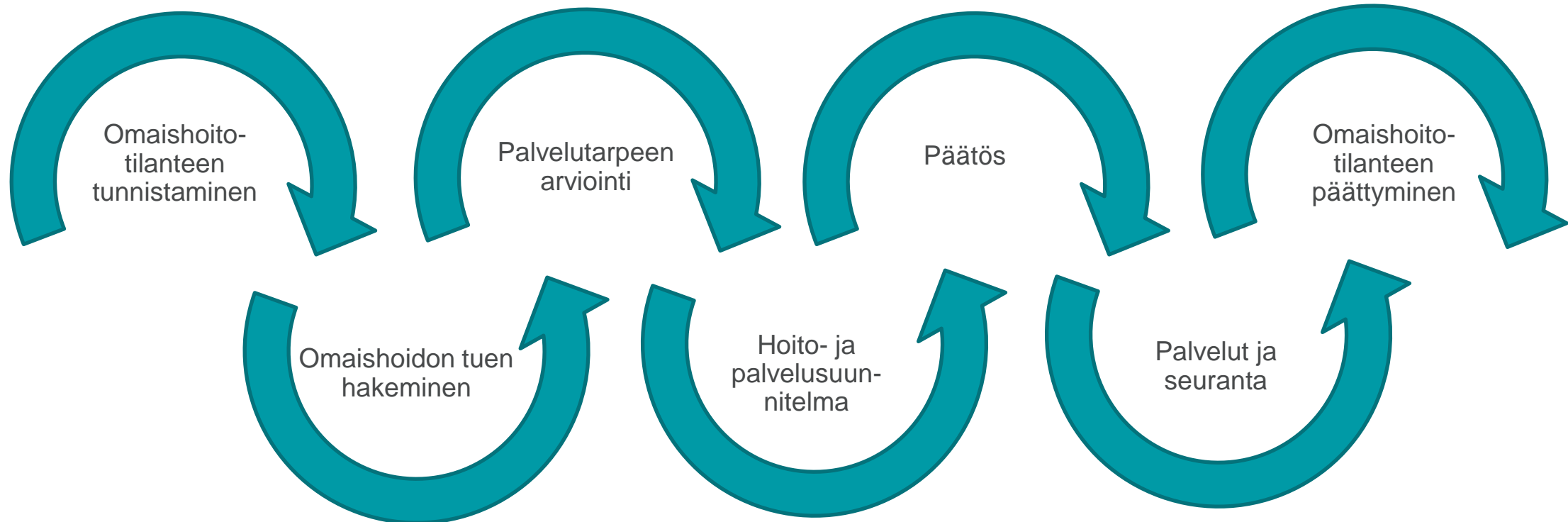
JATKOVALMISTELUSSA HUOMIOITAVAA

- Omaishoidon palvelutarpeen arvioinnin ja asiakasohjauksen liittämisen osaksi keskitetyn asiakasohjauksen (KAAPO) toimintamallia
- Omaishoidon määrälliset tavoitteet maakunnan alueella
- Lasten ja nuorten arvioinnissa käytettävät mittarit ja viitearvot
- Aikuisten arvioinnissa käytettävien mittareiden viitearvot
- Omaishoidon tuen hoitopalkkioiden suuruus
- Palvelujen järjestämistavat – esim. henkilökohtainen budjetointi

OMAISHOIDON PROSESSI

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Palvelutarpeen arviointi

- Prosessi, jonka yhteydessä muodostetaan käsitys hoidettavan ja hoitajan elämäntilanteesta, hoito- ja huolenpitotyön arjesta, voimavaroista, nykyisten palvelujen ja tukimuotojen toimivuudesta sekä kodin soveltuvuudesta hoidon toteuttamiseen
- Arviointi toteutuu yhteistyössä ja omaishoitoperhettä kuullen: Hoitaja ja hoidettava määrittelevät omat tuen tarpeensa ja kertovat odotuksensa sekä toiveensa siitä mitkä ovat ne palvelut ja tukitoimet, joita he kokevat nyt ja lähitulevaisuudessa tarvitsevansa.
- Omaishoitotilanteessa palvelutarpeen arvioinnin pohjalta on pystyttävä ottamaan kantaa siihen, täyttyvätkö laissa omaishoidon tuesta sekä maakunnan omaishoidon tuen toimintaohjeessa määritellyt edellytykset omaishoidon tuen myöntämiseksi
- Palvelutarpeen arvioinnin perusteella voidaan myöntää myös muita tarkoituksenmukaisia sosiaalipalveluja
- Palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaali- ja/tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Sosiaalihuoltolain mukaan erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arvioinnista vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Omaishoidon seminaari 20.11.2018 Omaishoidon tuki, aikuiset yli 18 -vuotiaat

Sirpa Järnström

Myöntämisen perusteista

- Omaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion suuruus määräytyy porrastetusti omaishoidettavan hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Hoitoisuusluokkien kuvauksissa tulee pääsääntöisesti täyttyä kaikki kohdat.
- Palvelutarpeen arvioinnissa käytetään apuna toimintakykymittareita (esim. RAI ja MMSE).
- Omaishoidettavan toimintakyvyn osalta arvioinneissa käytettävien mittareiden ohjeelliset raja-arvot noudattavat vähintään maakunnan alueella noudatettavien kotihoidon myöntämisperusteita alimman hoitoisuusluokan osalta ja ympärivuorokautisen asumispalvelun myöntämisperusteita keskimmäisen hoitoisuusluokan osalta. Toimintakykymittaritulokset ovat suuntaa-antavia.
- Omaishoidettavan tilanne arvioidaan aina yksilöllisesti kokonaisuutena.

Hoitoisuusluokka 1

- Omaishoidettava tarvitsee toistuvasti ohjausta, valvontaa, tukea tai apua päivittäisissä toiminnoissa (esim. siirtymisissä, liikkumisessa, WC-käynneissä, pukeutumisessa ja ruokailussa).
- Omaishoidettavalla ei lähtökohtaisesti ole säännöllistä yöllistä avuntarvetta.
- Hoitotyö on sitovaa: omaishoitaja vastaa omaishoidettavan erityisen hoidon ja huolenpidon tarpeista.
- Hoitotyö on fyysisesti ja /tai psyykkisesti raskasta.
- Omaishoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä tai viikoittain kodin ulkopuolella.
- Omaishoidettava voi olla osan aikaa yksin.

Hoitoisuusluokka 2

- Omaishoidettava tarvitsee paljon hoitoa ja huolenpitoa sekä jatkuvaa ohjausta, valvontaa, tukea tai apua päivittäisissä toiminnoissa.
- Omaishoidettava tarvitsee toistuvasti ja säännöllisesti hoitoa ja huolenpitoa myös yöaikaan. Jos hoidontarve yöaikaan on vähäistä, tulee päiväaikaisen hoidon tarpeen olla runsasta.
- Hoitotyö edellyttää omaishoitajalta pääsääntöisesti ympärivuorokautista työpanosta.
- Omaishoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä kodin ulkopuolella.
- Omaishoidettava ei voi olla lyhyttäkään aikaa yksin, vaan hoidosta huolehtivan on oltava jatkuvasti varuillaan hoidettavan vammaan, sairauteen, muisti- tai psyykkiseen sairauteen liittyvien, hoidettavalle tai muille vahingollisten käytösoireiden vuoksi.

Hoitoisuusluokka 3

- Omaishoidettava tarvitsee runsaasti ympärivuorokautisesti hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa kaikissa päivittäisissä toiminnoissa.
- Omaishoidettava tarvitsee hoitoa ja huolenpitoa myös yöaikaan. Yöaikaan tarvittava hoito ja huolenpito on toistuvaa ja säännöllistä. Jos hoidontarve yöaikaan on vähäistä, tulee päiväaikaisen hoidon tarpeen olla erittäin runsasta.
- Hoitotyö edellyttää omaishoitajalta ympärivuorokautista työpanosta.
- Hoidon sitovuus on sellaista, että omaishoitaja on estynyt tekemästä työtä kodin ulkopuolella tai opiskelemasta päätoimisesti hoidon sitovuuden takia.

TAI

- Hoidollisesti raskas siirtymävaihe (laki omaishoidon tuesta 937/2005 §5 2 mom.), esim. saattohoitotilanne

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Omaishoidon seminaari 20.11.2018 Alle 18-vuotiaiden omaishoidon erityispiirteitä

Jonna Weckström

Alle 18-vuotiaille omat kriteerit

- Lähtökohta omaishoidon tukea arvioitaessa on erilainen alle 18-vuotiaiden kohdalla kuin yli 18-vuotiaiden kohdalla
- Vanhemmilla on hoito ja huolenpitovastuu sekä elatusvastuu alle 18-vuotiaista lapsistaan
- Ei oteta vielä kantaa hoitoisuusluokkien euromääriin, eikä vapaapäivien määriin/kk eri hoitoisuusluokissa (2-3 vapaapäivää/kk)
- Hoitopalkkio määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan
- Kaikissa hoitoisuusluokissa hoidon sitovuus edellyttää, että omaishoitaja ja hoidettavat asuvat samassa taloudessa

Palvelutarpeen arviointi alle 18-vuotiaat

- Sairaahan tai vammaisen lapsen tai nuoren toimintakykyä ja valvonnan tarvetta verrataan saman ikäisen henkilön toimintakykyyn ja valvonnan tarpeeseen
- Päätöksenteon tukena käytetään lääkäri- ja muita asiantuntijalausuntoja
- Diagnoosi ei ratkaise, vaan tuen saaminen edellyttää, että hoidosta ja huolenpidosta aiheutuu perheelle jatkuvasti merkittävästi tavanomaista suurempaa rasitusta ja sitovuutta.
- Rasituksella ja sitovuudella tarkoitetaan sitä ylimääräistä työtä ja vaivaa, jota sairaahan tai vammaisen lapsen hoidosta ja huolenpidosta aiheutuu (päivittäiset toimet, sairauden hoito, vaihtoehtoiset ja korvaavat kommunikaatiomuotojen käyttäminen jne.)
- Sovittava yhteinen arviointimittari/toimintakyvyn arviointimenetelmä
- Palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilö (omaishoidon tuen palvelutarpeen arviointi omaishoidon tuen työntekijä/sosiaaliohjaaja, ett-lapsi virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä)

Ensimmäinen (alin) hoitoisuusluokka

- Hoidettava tarvitsee ja saa ikätasostaan poikkeavaa ja runsasta apua ja hoitoa useissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa omaishoitajalta (fyysistä apua, ohjausta ja/tai valvontaa)
- Hoidettava voi olla vain lyhyen ajan yksin, muutamia tunteja kerrallaan ikätaso huomioiden

TAI

- Hoidettavat, jotka eivät pysty olemaan yksin, valvonnan tarve syntyy, koska hoidettava on esimerkiksi vaaraksi itselle tai muille. Henkilökohtaisista toiminnoista hoidettavat selviytyvät usein (lähes) itsenäisesti

Ensimmäinen (alin) hoitoisuusluokka

- Hoidettava voi olla säännöllisesti osan päivästä kodin ulkopuolella (esim. päiväkotia, koulu, päivätoiminta) ilman, että hoitopalkkio muuttuu
- Omaishoitaja voi käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa tai hoito on järjestetty

Toinen (keskimmäinen) hoitoisuusluokka

Fyysisesti raskas hoitotilanne

- Omaishoitaja antaa hoidettavalle runsaasti muuta kuin ikätasoon normaalisti kuuluvaa apua ja hoitoa fyysisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa
- Omaishoitajan antama apu ja hoito on päivittäin usein toistuvaa sekä pääsääntöisesti ympärivuorokautista
- Hoidettava ei pysty pääsääntöisesti olemaan yksin

Psyykkisesti kuormittava hoitotilanne

- Edellyttää omaishoitajalta jatkuvaa läsnäoloa, valvontaa, ohjausta ja avustamista henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa, koska hoidettava ei kykene toimimaan itsenäisesti. Tilanteiden ennakointi on osa omaishoitajan ohjausta.
- Hoidettava ei pysty olemaan yksin. Haasteellisuus ja valvonnan tarve voi aiheutua esim. sopimattomasta tai aggressiivisesta käytöksestä, karkailusta, pakkotoiminnoista, oman tai muiden turvallisuuden vaarantamisesta, myös psyykkisesti itsetuhoiset henkilöt

Toinen (keskimmäinen) hoitoisuusluokka

- Omaishoitaja voi opiskella tai käydä töissä, kun hoidettava on poissa kotoa tai hoito on järjestetty (esim. koulu, päiväkotia, päivätoiminta)
- Hoidettava voi olla osan päivästä kodin ulkopuolella (esim. koulu, päiväkotia, päivätoiminta) ilman, että hoitopalkkio muuttuu

Kolmas (ylin) hoitoisuusluokka

- Hoidettava tarvitsee ja saa runsaasti ympärivuorokautista hoito ja huolenpitoa lähes kaikissa päivittäisissä toiminnoissa eikä hoidettavaa voi jättää yksin
- Hoidettavan hoitotilanne edellyttää omaishoitajan ympärivuorokautista läsnäoloa, koska hoidettavan kunto on sellainen että hän voi vain rajoitetusti osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan (koulunkäynti)
- Hoidettavan hoito edellyttää joka yö toimenpiteitä, pelkkä valvonta ei riitä ja hoitoon sisältyy hoitotoimenpiteitä, joissa omaishoitajan fyysistä apua tarvitaan (esim. asentovaihdot, hengityksen apu)
- Hoidon vaativuuden ja sitovuuden kannalta omaishoitaja ei voi pääsääntöisesti käydä ansiotyössä kodin ulkopuolella

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Omaishoidon seminaari Omaishoitajan tuki

Merja Etholén-Rönnerberg

Hoito – ja palvelusuunnitelma

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

- Omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö sekä sitovuus
- muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö.
- Omaishoitajan hoitotehtävää tukevien palvelujen määrä ja sisältö
- omaishoitajalle tarvittaessa järjestettävä valmennus ja koulutus hoitotehtävää varten.
- Miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana.
- Suunnitelma tarkistetaan pääsääntöisesti vuosittain, tai aina kun hoidon tarpeessa, olosuhteissa tai hoidettavan palveluissa tapahtuu oleellisia muutoksia.
- Omaishoitoperheelle nimetään asiakkuuden ajaksi vastuutyöntekijä, joka kirjataan suunnitelmaan.

Omaishoitajan vapaapäivät

- **Lakisääteiset vapaat:** 2 tai 3 vapaapäivää, Hoitoa tarvitsevan voidaan katsoa viettävän pienen aikaa vuorokaudesta kodin ulkopuolella, jos säännöllinen poissaolo on keskimäärin 5–7 tuntia/arkipäivä.
- Vapaan aikainen hoidettavan hoito voidaan järjestää esimerkiksi lyhytaikaishoitona, jaksohoitona, perhehoitona, toimeksiantosopimuksella toteutettavana sijaishoitona, palvelusetelillä, päivätoimintana, omaishoidon vapaapäivien työntekijän avulla, henkilökohtaisella budjetoinnilla.
- **Sosiaalihuoltolain mukaiset vapaat:**
- Harkinnanvaraiset vapaat joita myönnetään yleensä omaishoidon lakisääteisen vapaan lisäksi lyhytaikaishoitona ja niistä peritään sama asiakasmaksu kuin omaishoitolain nojalla myönnettyistä vapaista.

Hoitajaa ja hoidettavaa tukevat palvelut

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

- Aktiivinen palveluohjaus ja neuvonta, valmennus
- Hoito- ja palvelusuunnitelmaa tehtäessä huomioidaan omaishoitajan mahdollisuus kuntoutuspalveluihin sekä kolmannen sektorin tuottamiin palvelu- ja tukimuotoihin kuten vertaistuki, lomat, virkistys, koulutus ja sopeutumisvalmennus.
- Hyvinvointi- ja terveystarkastukset
- Hoidettavalle annettavia sosiaali- ja terveyspalveluja, kuten kotihoidon palvelut ja tukipalvelut (esimerkiksi ateria-, kylvetys- ja kuljetuspalvelu), apuvälineet, kodin muutostyöt, henkilökohtainen apu, päivä- ja harkinnanvarainen lyhytaikaishoito ja muut terveydenhuollon palvelut.

Muu omaishoito

- Sisällöltään henkilökohtaisen hoidon, huolenpidon ja kuntoutuksen tarpeisiin vastaavaa, eli kohdentuu sisällöllisesti samoihin asioihin kuin sopimukseen perustuvakin omaishoito. Mutta sopimusta omaishoidon tuesta ei ole.
- Muu omaishoito tulee kyseeseen, jos hoidon sitovuus ja vaativuus eivät vastaa myöntämisperusteita tai hoitaja ei halua tehdä omaishoitosopimusta.
- Kunta voi tukea muuta omaishoitoa tarjoamalla hoitajalle.
  - sosiaalihuoltolain mukaista neuvontaa ja ohjausta.
  - tarpeeseen vastaavia sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita.
  - ohjausta kolmannen sektorin palveluihin.

Omaishoidon tukipilarit

- Omaishoitoperheen syvä kuuleminen ja mahdollisuus vaikuttaa palveluihin.
- Jokainen omaishoitotilanne on erilainen.
- Riittävä neuvonta, ohjaus ja tuki sekä omaishoitajalle että omaishoidettavalle.
- Palveluiden oikea-aikaisuus ja räätälöinti mielekkääksi kokonaisuudeksi.
- Riittävä sosiaaliohjaajan/asiakasohjaajan tuki.

**Kehitetään ikäihmisten
kotihoitoa
ja vahvistetaan
kaikenikäisten
omaishoitoa**

**HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE**

Parasta elämää
kotona

Yhteystiedot

SOILI PARTANEN

soili.partanen@porvoo.fi tai

soili.partanen@uusimaa2019.fi

MARITTA HAAVISTO

maritta.haavisto@hel.fi tai

maritta.haavisto@uusimaa2019.fi

ARJA TIKKALA

arja.tikkala@karviainen.fi

RAIJA HIETIKKO

raija.hietikko@kerava.fi

stm.fi/io

#ikiomat

#kärkihanke

#Uusimaa2019